



Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη.

Ενότητα **13**: Αρχαίες και νέες μεταφράσεις της Καινής Διαθήκης.

Αικατερίνη Τσαλαμπούνη.

Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας.



Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.



Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.





Αρχαίες και νέες μεταφράσεις της Καινής Διαθήκης.



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Οι αρχαίες μεταφράσεις.

- Η διάδοση του Χριστιανισμού γρήγορα δημιούργησε την ανάγκη μετάφρασης των κειμένων της Κ.Δ. Άλλωστε γνωρίζουμε ότι κάποιες από τις αρχαιότερες πηγές για τον Ιησού ήταν γραμμένες στα αραμαϊκά και μεταφράστηκαν στα ελληνικά στη συνέχεια.
- Για την αρχαία Εκκλησία ήταν αυτονόητο ότι έπρεπε και ήταν δυνατό να μεταφραστούν τα ιερά της κείμενα για την οικοδομή του μελών της και για τον ευαγγελισμό των εθνών.

Οι κυριότερες αρχαίες μεταφράσεις.

- Οι πρώτες μεταφράσεις ανάγονται στο 2ο αι. μ.Χ. κι είναι επομένως αρχαιότερες και των πρώτων μεγαλογράμματων κωδίκων. Γι' αυτό το λόγο η μαρτυρία τους υπολογίζεται στην κριτική του κειμένου.
- Συριακές μεταφράσεις.
- Λατινικές.
- Κοπτικές.
- Γοτθική.
- Γεωργιανή.
- Σλαβονική.
- Αρμενική, κ.ά.

Οι αρχαίες συριακές μεταφράσεις (1).

- Μολονότι στην Αντιόχεια της Συρίας, η οποία ήταν ένα από τα αρχαιότερα χριστιανικά κέντρα, οι κάτοικοι μιλούσαν ελληνικά, στις υπόλοιπες πόλεις της Συρίας η γλώσσα που επικρατεί είναι η συριακή.
- Κέντρο του συριακού Χριστιανισμού γίνεται η Έδεσσα (Urfa, στη σημερινή Τουρκία).

Οι αρχαίες συριακές μεταφράσεις (2).

- Τέλη του 2ου – αρχ. του 3ου αι. αρχίζουν να κυκλοφορούν τμήματα της Κ.Δ. μεταφρασμένα στα συριακά.
- Σώζονται μόνο δύο χειρόγραφα: (α) Κουρετώνιος (5ος αι.), (β) σιναϊτική (4ος αι.).
- Διατεσσάρων του Τατιανού. Εναρμόνιση των 4 ευαγγελίων. Αρχικά στα ελληνικά (γύρω στα 170 μ.Χ. – Ρώμη) – αργότερα μάλλον στα συριακά. Σήμερα διασώζονται μόνο πολύ μεταγενέστερα χειρόγραφα που θεωρούνται δευτερογενείς μάρτυρες.

Οι αρχαίες συριακές μεταφράσεις (3).

- Από τον 9ο αι. επικρατεί η Πεσίτα («κοινή» ή «απλή»). Η μετάφραση των κειμένων της Κ.Δ. άρχισε ήδη από τον 4ο αι. και ολοκληρώθηκε κατά τον 5ο αι. Η συριακή Εκκλησία δε δέχεται τη Β΄ Πε, Β΄ & Γ΄ Ιω, Ιούδα, Αποκ και γι' αυτό δεν περιλαμβάνονται στην Πεσίτα.
- Η Πεσίτα χρησιμοποιείται ακόμη από τους Συροχαλδαίους, τους χριστιανούς του Malabar, τους Συροκαθολικούς κ.ά.

Οι αρχαίες συριακές μεταφράσεις (4) .

- Αρχές του 6ου αι. αναθεώρηση της Πεσίτα – Φιλοξένειος μετάφραση. Σε αυτήν προστέθηκαν τα υπόλοιπα 5 βιβλία της Κ.Δ. Η αναθεώρηση ολοκληρώθηκε το 508. Χρησιμοποιήθηκε μόνο από τους μονοφυσίτες της Συρίας.
- Στα 616 νέα αναθεώρηση της μετάφρασης – Ηρακλειανή μετάφραση. Εξαρτάται πολύ από την ελληνική ώστε κάποιες φορές να θυσιάζεται η σαφήνεια.

Λατινικές μεταφράσεις (1).

- Μέχρι τον 3ο αι. η επόμενη γλώσσα της εκκλησίας της Ρώμης είναι τα ελληνικά.
- Ήδη όμως από τα τ. 2ου αι. αρχίζουν να κυκλοφορούν λατινικές μεταφράσεις στη Β. Αφρική (Τερτυλλιανός, Κυπριανός).
- Αυτές οι μεταφράσεις ήταν πολλές και δεν έγιναν από ένα μεταφραστή.
- Προέκυψαν από την πρακτική της ανάγνωσης στην αρχαία λατρεία των αναγνωσμάτων τόσο στην ελληνική όσο και στη γλώσσα της τοπικής κοινότητας (*vetus latina*).

Λατινικές μεταφράσεις (2).

- Αυτές οι μεταφράσεις παρουσιάζουν πολλές διαφορετικές μεταξύ τους.
- Διακρίνονται τρεις τύποι κειμένου αυτών των μεταφράσεων: (α) αφρικανικός τύπος (Κυπριανός), (β) ευρωπαϊκός (Ειρηναίος Λυώνος), (γ) ιταλικός - itala (Αυγουστίνος).

Λατινικές μεταφράσεις (3).

- Στα 383 ο Πάπας Δάμασος αναθέτει στον Ιερώνυμο να αναθεωρήσει τη μετάφραση που κυκλοφορούσε στη Ρώμη.
- Παρά την αρχική του άρνηση ο Ιερώνυμος αναλαμβάνει το έργο.
- Ο Ιερώνυμος γνώριζε καλά τη λατινική, την εβραϊκή και την ελληνική.
- Για την αναθεώρηση χρησιμοποίησε εκτός από τις λατινικές μεταφράσεις, αρχαία ελληνικά χειρόγραφα και για την Π.Δ. εκτός από τη μετάφραση των Ο΄ και το μασωριτικό κείμενο.

Λατινικές μεταφράσεις (4).

- Η μετάφρασή του δεν έγινε από την αρχή δεκτή με ευχαρίστηση και ο Ιερώνυμος δέχθηκε κριτική
- Η επίδραση ωστόσο της Vulgata υπήρξε σημαντική στην εξέλιξη της λατινικής γλώσσας.
- Η Vulgata δέχθηκε αναθεωρήσεις: Vulgata Sixtina (6ος αι.), Vulgata Clementina (τ. 6ου αι.), Vulgata Sixtina-Clementina (τ. 6ου αι.).
- Η Vulgata υπήρξε η επίσημη μετάφραση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας για αιώνες.

Κοπτικές μεταφράσεις.

- Κοπτική είναι η γλώσσα του αιγυπτιακού χριστιανισμού.
- Διασώζονται μεταφράσεις σε διάφορες κοπτικές διαλέκτους: σαχιδική, βοχαϊρική, φαγιουμική, μεμφιτική / μεσο-αιγυπτιακή, αχμιμική.

Γοτθική μετάφραση.

- Εκπονήθηκε γύρω στα 380 από τον απόστολο των Γότθων, τον επίσκοπο Ουλφίλα.
- Το αρχαιότερο φιλολογικό κείμενο της γερμανικής διαλέκτου.
- Σώζονται 8 χειρόγραφα – σημαντικότερος μάρτυρας ο Πορφυρός Κώδικας (Codex argenteus).

Αρμενική μετάφραση.

- Κατά μία εκδοχή η μετάφραση εκπονήθηκε από τον Μεσρώπιο (+ 439).
- Προέρχεται μάλλον από τη συριακή μετάφραση.
- Ίσως οι πρώτες αρμενικές μεταφράσεις είχαν τη μορφή του Διατεσσάρων.

Παλαιοσλαβική μετάφραση.

- Εκπονήθηκε κατά τον 9ο αι. από τους αγίους Κύριλλο και Μεθόδιο, οι οποίοι επινόησαν το γλαγολιτικό αλφάβητο.
- Το μεταφραστικό έργο τους συνεχίστηκε από τους μαθητές τους.
- Τα αρχαιότερα χειρόγραφα που διασώζονται ανάγονται στον 11ο αι.

Μεταφράσεις στη
Νεοελληνική.

Ιωαννίκιος Καρτάνος.

1536: «Ἡ Παλαιά τε καὶ Νέα Διαθήκη, ἦτοι τὸ ἄνθος τὸ ἀναγκαῖον αὐτῆς».

Το βιβλίο περιέχει 150 αποσπάσματα της Π.Δ. και της Κ.Δ. μεταφρασμένα σε απλή γλώσσα «διὰ νὰ ἐγνωρίζη πᾶσα μικρὸς ἄνθρωπος μέρος ἀπὸ τὴν θείαν γραφὴν τί λέγει».

Απευθύνεται στους απλούς ανθρώπους: «καὶ τοῦτο δὲν τὸ ἔκαμα διὰ τοὺς διδασκάλους, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἄμαθεῖς ὡς ἐμὲ καὶ διὰ νὰ καταλάβουν πάντες οἱ χειροτέχναι καὶ ἄμαθεῖς τὴν θείαν Γραφὴν τί λέγει».

Εικόνα 1: Ἡ Παλαιά τε καὶ Νέα Διαθήκη, ἦτοι τὸ ἄνθος τὸ ἀναγκαῖον αὐτῆς.

<http://el.wikipedia.org/wiki/media/>

File:Book_Cover_-_He_Palaia_te_kai_Nea_Diathike_-_Kartanos_Ioannikios_1536_Venetia.jpg (10.5.2013)

Τὸ ῥαβδὸν βιβλαῖον εἶναι ἡ
παλαιὰ τε καὶ νέα διαθήκη, ἦτοι τὸ ἄνθος
καὶ ἀναγκαῖον αὐτῆς. ἔστι δὲ πᾶσα
ἐν ὠφέλειμον καὶ ἀναγκαῖον
πρὸς πᾶσα χριστιανόν.



Μάξιμος ο Καλλιουπολίτης (1).

- Η πρώτη πλήρης νεοελληνική μετάφραση (1638).
- Η εκτύπωση έγινε στη Γενεύη με τη συμπαράσταση του Πατριάρχη Κων/πόλεως Κύριλλου Λούκαρι (έκανε τις διορθώσεις στο κείμενο).
- Η μετάφραση κυκλοφόρησε τελικά το 1645 επί Πατριάρχη Παρθενίου Β΄.
- Τίτλος του έργου: «Ἡ Καινὴ Διαθήκη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δίγλωττος, ἐν ἧ ἄντιπροσώπως τό τε θεῖον πρωτότυπον καὶ ἡ ἀπαραλλάκτως ἐξ ἐκείνου εἰς ἀπλῆν διάλεκτον, διὰ τοῦ μακαρίτου κυρίου Μαξίμου τοῦ Καλλιουπολίτου γενομένη μετάφρασις ἅμα ἐτυπώθησαν».

Μάξιμος ο Καλλιουπολίτης (2).

- Ο Μάξιμος έκανε τη μετάφραση για να βοηθήσει το γένος να καταλάβει το λόγο του Θεού.
- Σημειώνει την ανάγκη μετάφρασης του κειμένου: «Άπρεπον πράγμα είναι οί βίοι καί αί όμιλίας τῶν άγίων να είναι πολλά φανερές, όπου ήταν άνθρωποι, καί τὸ τοῦ Χριστοῦ θεανθρώπου θεῖον Εὐαγγέλιον, όπου είναι αναγκαιότατον εἰς κάθε χριστιανόν, να είναι κεκαλυμμένον».
- Η μετάφραση προκάλεσε τις αντιδράσεις κάποιων εκκλησιαστικών ανδρών. Καταδικάστηκε από τη Σύνοδο των Ιεροσολύμων.
- Διορθωμένη από το Μοναχό Σεραφεΐμ Μυτιληναίο επανακυκλοφόρησε το 1703 στο Λονδίνο με προσβλητικό πρόλογο για τον ελληνικό κλήρο και τη στάση του προς τη μετάφραση. Προκάλεσε την αντίδραση του Πατριάρχη Γαβριήλ.

Μάξιμος ο Καλλιουπολίτης (3).

- Επανεκδόθηκε το 1705 χωρίς τον προσβλητικό πρόλογο και στη συνέχεια στο 1710.
- Το 1723 ο Οικουμ. Πατριάρχης Ιερεμίας ο Γ' με τη σύμφωνη γνώμη των πατριαρχών Αλεξανδρείας, Αντιοχείας και Ιεροσολύμων απαγόρευσε και αυτήν την ανάγνωση της Αγ. Γραφής και κυρίως της Π.Δ.
- Αρχές 19ου αι. επανέκδοση της διορθωμένης μετάφρασης του Μαξίμου από τη Βρετανική Βιβλική Εταιρία. Στις διορθώσεις συμμετέχει κι ο Αδαμάντιος Κοραής. Αργότερα ο ίδιος μετέφρασε τις Ποιμαντικές επιστολές.

Μετάφραση Ιλαρίωνα.

- Εκδόθηκε το 1828 από τη Βρετανική Βιβλική Εταιρεία.
- Ήταν έτοιμη από το 1818 και είχε την έγκριση των Πατριαρχών Κυρίλλου Στ' και Γρηγορίου Ε'.
- Καταδικάστηκε στη συνέχεια από την πατριαρχική Σύνοδο (1823) επί Ανθίμου Γ'. Επικριτής της ήταν κι ο Οικονόμος εξ Οικονόμων.

Μετάφραση Βάμβας.

- Ο Νεόφυτος Βάμβας υπήρξε καθηγητής στην Ιόνιο Ακαδημία και κατόπιν καθηγητής της Φιλοσοφίας στο Παν/μιο Αθήνας.
- 1838: η μετάφραση των ευαγγελίων.
- 1844: η μετάφραση όλης της Κ.Δ.

20^{ός} αιώνας.

Μετάφραση Ιουλίας Σωμάκη-Καρόλου (1900).

Μετάφραση της Κ.Δ. με τη φροντίδα της βασίλισσας Όλγας από τη γραμματέα της Ιουλία Σωμάκη (μετέπειτα Καρόλου).

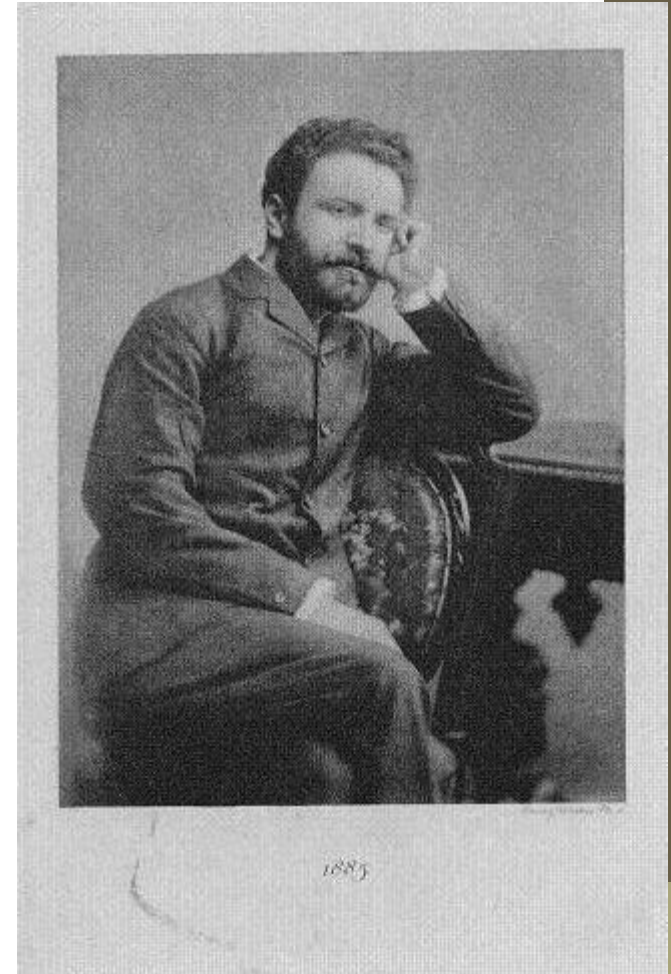
Σκοπός της μετάφρασης «πρὸς ἀποκλειστικὴν οἰκογενειακὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ χρῆσιν».



Εικόνα 2: Ιουλία Σωμάκη-Καρόλου.

Μετάφραση Αλέξ. Πάλλη.

- Δημοσίευση της μετάφρασης στην εφημερίδα «ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ» της μετάφρασης του κατά Ματθαίον ευαγγελίου του δημοτικιστή Αλ. Πάλλη.
- Η έκδοση διακόπτεται απότομα στις 20/10/1901 εξαιτίας αντιδράσεων του Οικουμενικού Πατριαρχείου και Θεολογικής Σχολής Αθηνών.



Εικόνα 3: Αλέξ. Πάλης.

Τα ευαγγελικά (1).

- Η δημοσίευση της μετάφρασης του Πάλλη στην εφημερίδα ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ πυροδοτεί εξεγέρσεις και οδηγεί σε αιματηρές συγκρούσεις στις 8 Νοεμβρίου 1901.
- Την εξέγερση ξεκίνησαν καθηγητές της Θεολογικής Σχολής Αθηνών που συμπαρέσυραν μαζί τους τους φοιτητές της Σχολής.
- Στις συγκρούσεις σκοτώθηκαν 8 άνθρωποι, τραυματίσθηκαν περίπου 30 κι προκλήθηκαν πολλές υλικές ζημιές.

Τα ευαγγελικά (2).

- Αναγκάστηκε σε παραίτηση ο αρχιεπίσκοπος Αθηνών Προκόπιος.
- Παραιτήθηκε η Κυβέρνηση Θεοτόκη.
- Απαγορεύθηκε κάθε μετάφραση της Κ.Δ. Σε εγκύκλιό της η Σύνοδος τόνιζε ότι: «ἀποκρούει καὶ ἀποδοκιμάζει καὶ κατακρίνει ὡς βέβηλον πᾶσαν διὰ μεταφράσεως εἰς ἀπλουστέραν γλῶσσαν ἀλλοίωσιν ἢ μεταβολὴν τοῦ πρωτοτύπου κειμένου...».

Τα ευαγγελικά (3).

- Στο Σύνταγμα του 1911 προστίθεται η ακόλουθη φράση στο άρθρο 2, παρ. 2: «Τὸ κείμενον τῶν Ἁγίων Γραφῶν τηρεῖται ἀναλλοίωτον· ἢ εἰς ἄλλον γλωσσικὸν τύπον ἀπόδοσις τούτου ἄνευ τῆς προηγουμένης ἐγκρίσεως καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀπαγορεύεται ἀπολύτως».
- Το 1927 ἐγίνε η ἀλλαγὴ: «ἄνευ τῆς προηγουμένης ἐγκρίσεως τῆς αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας».

Νεότερες μεταφράσεις.

- Οι μεταφραστικές προσπάθειες ωστόσο συνεχίσθηκαν:
- Δύο παραφράσεις του Π. Τρεμπέλα και του Ι. Κολιτσάρα.
- -Η μετάφραση των 4 καθηγητών: Β. Βέλλα, Ε. Αντωνιάδη, Α. Αλιβιζάτου, Γ. Κονιδάρη.
- Η μετάφραση των 6 καθηγητών: Σ. Αγουρίδη, Π. Βασιλειάδη, Ι. Γαλάνη, Γ. Γαλίτη, Ι. Καραβιδόπουλου, Β. Στογιάννου.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων εικόνων:

- Εικόνα 1: Ή Παλαιά τε καὶ Νέα Διαθήκη, ἦτοι τὸ ἄνθος τὸ ἀναγκαῖον αὐτῆς. http://el.wikipedia.org/wiki/media/File:Book_Cover_-_He_Palaia_te_kai_Nea_Diathike_Kartanos_Ioannikios_1536_Venetia.jpg (10.5.2013).
- Εικόνα 2: Ιουλία Σωμάκη-Καρόλου http://www.ime.gr/chronos/13/images/gallery/society/cg_12.jpg (13.5.2013).
- Εικόνα 3: Αλέξανδρος Πάλης. http://www.ime.gr/chronos/13/images/gallery/society/cg_12.jpg (15.5.2013.)



Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Αικατερίνη Τσαλαμπούνη. «Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη. Αρχαίες και νέες μεταφράσεις της Καινής Διαθήκης». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS377/>.



Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».



Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>





Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Δημοσθένης Κακλαμάνος.
Θεσσαλονίκη, 9.6.2015.



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ



ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

